

7.

ТЕЧЕ ТАРА

Тече Тара, тече Тара
кроз љут црногорски кам
и разноси светлост жара —
партизанске борбе плам.

Тече, тече
кроз кањонске дубине
тече, тече
кроз недоглед сам
тече, тече
као живот наш
и разноси кроз даљине наше борбе плам.

Сад над Таром топ пролама,
сад се бије љути бој,
крв се лије долинама —
гинемо за народ свој.

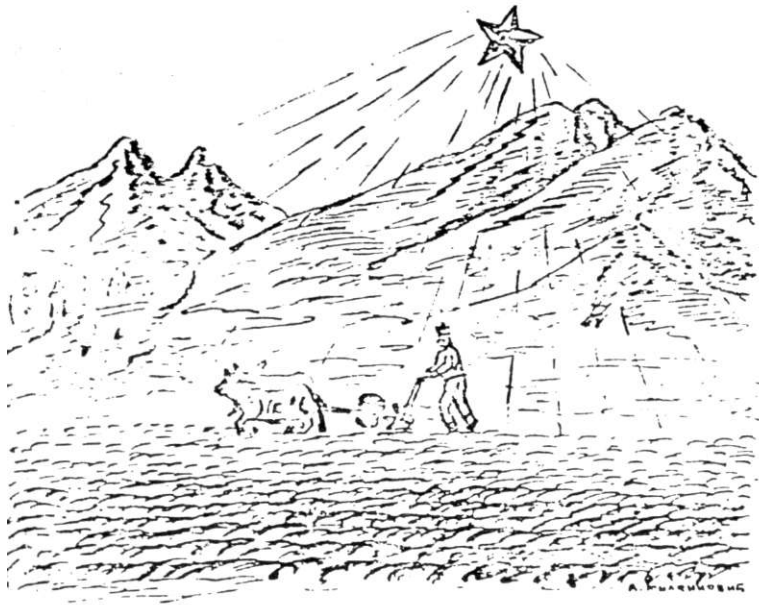
Тече, тече
кроз кањонске дубине,
тече, тече
кроз недоглед сам,
тече, тече
као живот наш
и разноси кроз даљине наше борбе плам.

Јуруз Међедовић

ЧЕТНЕ НОВИНЕ

ЗОРА

ЧЕТА 2. БАТАЉОНА IV. САНЦАЧКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ

Број 1

1945
ЈАНУАРА

ГОДИНА I

ИЗДАЈЕ ТЕХНИЧКИ ОДСЕК КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНЕ СЕКЦИЈЕ ЧЕТЕ

БРОЈ 1. ————— ЈАНКО ————— СТРАНА 5

БАДЊИ-ДАН

БЕ БОЖИЈИ И БАДЊИ ДАН ПРОЧЕЛИ СМО У ЧЕТИ У ДРУШТВУ МУСЛИМАНА У ВЕЛИКОЈ ЧЛОЗИ И ЗАДОВОЉСТВУ. ЗАДОВОЉСТВО И РАЗОНОДУ ПРУЖИЛО НАМ ЈЕ И СИЈЕЛО ДОЈЕ СУ ПРИРЕДИЛИ НАШИ ДРУГОВИ. НА БАДЊИ-ДАН СМО ИШЛИ ПО БАДЊАК, КОЈИ СМО ИСЕКИ УЗ ПЕСМУ И ПУЏЊЕВИМА ЗАЈЕДНО ЈА МУСЛИМАНИМА. ПРИ НОШЕЊУ БАДЊАКА СМО ПЕВАЛИ И ИГРАЛИ. УСПУТ СУ НАС ДОЧЕКИВАЛИ И ДРУГОВИ КОЈИ СУ ИСТО ТАКО БИЛИ ВЕСЕЛИ. ЦЕЛОГА ДАНА УМЛАДИНА СЕ ПРИКУПЉАЛА У ЗАЈЕДНИЧКО КОЛО И СА НАМА ПРОВЕЛА ПРАЗНИК.

УДОМИР ВОЗНОВИЋ

МЛАДИ БОРЦИ

КАДА ПИРОБАНЦИ, КОЈИ СУ У НАШОЈ ЧЕТИ ОПАЗЕ ДА ИМА ХЛЕБА, ВРЛО СУ ВЕСЕЛИ. ЈЕДАН ОД МОЈИХ ДРУГОВА У ТАКВИМ СЛУЧАЈЕВИМА ВЕСЕЛО ЗАПЕВА ПЕСМУ: „ПИРОТСКИ СМО МЛАДИ ПАРТИЗАНИ, МИ ВОЛИМО ДОМА ДА СЕДИМО. А КАД НЕМА ХЛЕБА ОН КАЖЕ: „БЕ МИ ДАШ, БЕ ТИ ПЕКАТИ. ЈА ОНДА ВЕЛИМ: „КАД ЧЕТИ БОЈЕС, НЕМА НИ ПУБЕК.“

ЧУТУРИН ИБРАХИМ
ДЕСЕТАР З. ВОДА

МОЈА ПОГРЕШКА

ТРИ МЕСЕЦА САМ ВЕЋ У ПАРТИЗАНИМА. УВЕК ЈЕ БИЛО ДОБРО. БИЛО ЈЕ ЛЕПИХ А И МАЛО ТЕЖИХ ДАНА.

ЈЕДНОГА ДАНА ПРИМИО САМ ДВА ПУТА НА КАЗАН, ЗБОГ ЧЕГА САМ БИО КАЖЊЕН. ОД ТОГА ДАНА МИ НЕ ПАДА НА УМ ДА ИКАДА ПРИМИМ ДВА ПУТА, ЈЕР СЕ ПРВИ ПУТ НИСАМ ДОБРО ПРОВЕО.

БРАНКО ЛИЛИЋ

ПОЧЕТАК ВОЈНИЧКОГ ЖИВОТА

ОД ПОЛАСКА ИЗ МОЈЕ КУЉЕ ПРОТЕКЛО ЈЕ ВЕЋ ДВА МЕСЕЦА. О СВЕМУ ТОМЕ НЕЋУ ПИСАТИ, ЈЕР ПРАВИ ВОЈНИЧКИ ЖИВОТ ЗА МЕНЕ ПОЧЕО ЈЕ ОД ПРЕ ТРИ ДАНА.

ЗОРА ЈЕ ШЕСТ САТИ. ЧУЈЕ СЕ ПИСКАВИ ГЛАС ВОДНИКА. „УСТАЈ!“ НЕКО СЕ САМО ПРОМЕШ КОЉИ, А ОНАЈ КОЈЕМУ ЈЕ ТА РЕЧ ДОБРО ПОЗНАТА, УСТАЈЕ И СПРЕМА СЕ. ОСТАЛИ И ДАЉЕ ХРЧУ. ПОПОВА СЕ ЧУЈЕ ГЛАС „УСТАЈ, БРЖЕ, БРЖЕ.“ ОНДА СЕ ТЕК ЧУЈУ РЕЧИ: „УХ! АЛА МЕ БОЛЕ ЛЕЂА.“ „ЗАОЈ МОЈЕ НОГЕ.“ ДРУГИ ИЗ БОШКА ВИЧЕ: „А ГДЕ СУ МОЈЕ ЧАРАПЕ.“ — „ПА ЗАШТО СИ СЕ ИЗУВАО? ВИЧЕ ДЕСЕТАР. „ЗНАШ ДА НЕСМЕШ ДА СЕ ИЗУВЕШ!“ — „АЛИ ДРУЖЕ ДЕСЕТАРЕ, ПОЦЕПАНИ СУ МИ ОПАНЦИ И ЧАРАПЕ СУ БИЛЕ МОКРЕ.“ „Е ДРУЖЕ, ПОГЛЕДАЈ, НИ МОЈЕ НИСУ БОЉЕ.“ ОДГОВАРА ДЕСЕТАР.

АКАТ НЕ ТРЕБА ОД ВЕБЕ МУКЕ,
 МО Л' КАД ЗЕБУ НОГЕ И РУКЕ.
 ЈА' БИЛА БОРБА НЕ БИ ЧУДО БИ
 И СОБИ ВРУБОЈ ОВО СЕ ДЕСИЛО
 ИТЕ Л' ДРУГОВИ ДА ИМА БОРБА
 НОСИ РАНЕ ОД ПУШКЕ И ШАНЦА
 ВЕСЕЛО ИДЕ КАО НА СВАДЕУ,
 ПЛКОВИ ПЛАНЕ ШТО НОГЕ САНЦУ

ХИМЗО КУХИЊА
 ДЕСЕТАР 2. ВОДА

ШТА СУ МУКЕ?.....

КО ЈОШ НЕ ЗНА ШТА СТУПАЈ ТЕШ
 НЕКА ПРЕБЕ ЦЕО САНЦАК ПШКЕ.
 ЈА БЕБ ИМАМ ДВАДЕСЕТ ГОДИНА
 С ЈА'О НИСАМ ГОЛИНАХ ПЛАНИНА
 КУД ПОГЛЕДАШ ПЛАНИНЕ СЕ ВИД
 ТЕШКОМ МУКОМ ПОЊИМАСЕ ИДЕ
 ЧАС НА БРДУ, ЧАКУ ДУКТИ СИ,
 А ДУША ТИ САН' ОКОЊУ ВИСИ.

ДРАГОЈЕ АНБЕЛКОВИЧ
 БОРИЧ 3. ВОДА.

БОРБА ЗА СЛОБОДУ

ЈОХ РАДО У ПАРТИЗАНЕ САД
 С' ОСЕБАМ МЛАД.
 УГОВЕ ТАМО НАБН БУ И ЈА,
 БЕ ЖИВОТ ЛЕПО ДА МИ ПРИЈА
 Р ЗА СЛОБОДУ БОРИТИ СЕ МОРА
 ЈЕДНОМ СВАНЕ СЛОБОДНА ЗОРА
 ИМА НАНА ЦИЊА ЈЕ СВЕТИ,
 ОТЕРАМО ФАШИЗАМА ПРОКАСТИ,
 КО СЕ ПЛАШИ БОРБЕ И РАНА,
 КА НЕ ПРЉА ИМЕ ПАРТИЗАНА.
 СЕ ПАК БОРИ ЗА НАРОД И ПРАВО
 ГА ЋЕ ПРАТИТ' ВЕЧИТА СЛАВА.
 ИТО ДРУГОМ ПОЊИМО У БОЈ,
 Ч НАШУ ЗЕРИЉУ И НАРОД СВОЈ.

Без слободе живот не вредан
 Зато мора да се победи

УГМАНИН ХУСНИЈЕ

— ИМЕ MEMORIAM —

СЈЕБАЊЕ НА ПАЛОГА ДРУГА ДУШАНА ДРАШКОВИЧА

ОД ПРВЕ ПАРТИЗАНСКЕ ПУШКЕ
 У РЕДОВЕ НАШЕ ВОЈСКЕ
 СТУПАЛИ СУ НА ДОБРОВОЉНИЈ
 ОСНОВИ НАЈБОЉИ СИНОВИ НАШЕ
 ЗЕМЉЕ, АЛИ ЈЕ ЗАВИСИЛО
 ОД ТОГА КАДА ЋЕ СЕ КОМЕ
 ДОБРОМ ДРУГУ УКАЗАТИ МОГУЋНОСТ
 ДА СТУПИ У НАШЕ РЕДОВЕ.
 ТАКУ СЕ ЈЕ ДЕЈУСТА МЕСЕЦА
 43 ГОДИНЕ УКАЗАЛА ПРИМЉКА
 ЈЕДНОГ ДРУГА, КОЈИ ЈЕ БИО
 ЈЕДАН ОД НАЈБОЉИХ СИНОВА
 САЦАНА, ДА И ОН СТУПИ
 У РЕДОВЕ НАШЕ ВОЈСКЕ.

ПОКОЈНИ ДРУГ ДУШАН, ОД ПРВОГ
 ДАНА КАДА ЈЕ УЗЕО ПАРТИЗАНСКУ
 ПУШКУ У СВОЈЕ РУКЕ, ЗАЛОЖИО ЈЕ
 СВОЈУ ЕНЕРГИЈУ И НАПОР, ДА ЈЕ ШТО
 БОЉЕ И ШТО ~~БОЉЕ~~ ЧВРШЋЕ СТЕГНЕ
 И ШТО ВИШЕ СЕ МОМЕ ДОПРИНЕСЕ
 ОВОЈ БОРБИ. У СВОЈЕМУ БОРБАВКУ
 У НАШОЈ ВОЈСЦИ, КОЈИ НИЈЕ БИО
 ДУГ, УВИЈЕК ЈЕ У СВАКОМ ПОГЛЕДУ
 ОДАВАО СЛИКИ НАЈБОЉЕГ И
 НАЈНАПРЕДНИЈЕГ ДРУГА, ОМИ
 ЛАДНИЦА ИЗ СРЕДИНЕ САНЦАКА.

ЈИИ ПРЕДЕЛИМА. 10. ТРАЖИ!
 ДЕО ЧОВЕЧИЈЕГ ТЕЛА. 11.
 ТРИ САМОГЛАСНИКА - ДЕО
 ВОДЕ. А.М.

к у д о

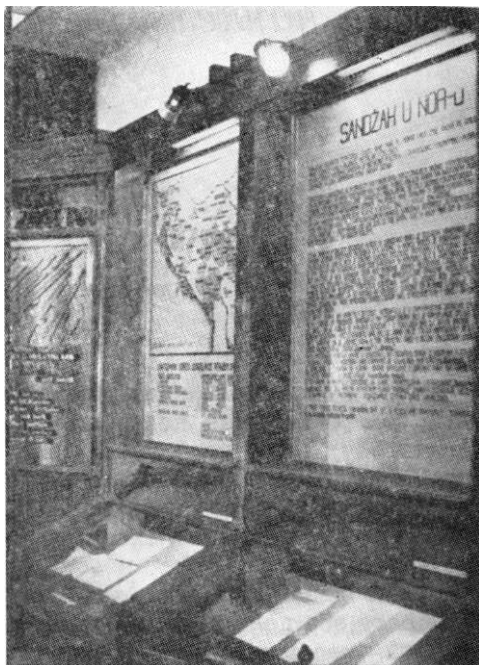
ИСПУЊАЛКА

	1	2	3	4	5
1					
2					
3					
4					
5					

ВОДОРАВНО И УСПРАВНО:

1. ВАРОШ У СРБИЈИ.
2. МУШКО ИМЕ.
3. ОНАЈ КОЈИ ХЕТА РИБУ.
4. ОГНЕВИ.
5. ЈЕДНА РЕКА У САЦАКУ.

А.М.

Детаљ из спомен собе 4. санџачке НОУ бригаде

И у најтежим моменшима се певало

Добро се сећам једног догађаја из борбе за ослобођење Горажда. Било ми је најтеже када је мом помоћнику (био сам нишанџија на митраљезу), немачка бомба одсекла обе ноге. Друга чета га је прихватила, али брзо је издахнуо. Били смо врло присни другови и саборци. Он је и у најтежим ситуацијама био ведрог расположења. Певале су се и песме. Мој друг Александар С. Ђорђевић из с. Извора то је записао овако:

„Нас два брата оба ратујемо, не жал' мајко ако погинемо. Нас два брата оба делегата, на бункеру отварамо врата. Мога брата ранила граната, жао ми је што и мене није. Кад је била на Горажду борба ту ме мајко погодила бомба. Погодила у јуначка леђа, па ме мајко кошуљица вређа. Отац плаче а и мајка кука, а мој сине где ти је рука. Моја десна рука — плавој Дрини води, где се народ за слободу бори“.

Чедомир Панајотовић Момира

Детаљ из спомен собе 4. санџачке НОУ бригаде

Због гишаре замало Немцима у руке

Дана 23/24. септембра 1944. године, негде после пола ноћи 4. бригада је извршила напад на Ужичку Пожегу, коју је бранило око 1.500 четника. У овој акцији учествовао је и извиђачки вод, чији сам ја био командир. Колико се сећам, та огромна руља мобилисаних и уплашених сељака припадала је одреду капетана Рачића. На време су открили наше намере и не пружају јачи отпор повукли су се у правцу Овчарско-кабларске клисуре. Заробили смо неколико четника. После краћих саслушања пустили смо их да иду својим кућама.

У извиђачком воду бригаде налазио се један борац, двометраш, диван и добар друг из Нове Вароши — Цахид Хаџибеговић. Из милошће звао сам га „Оријентир“. Поред осталих дивних особина, веома је лепо певао и за време одмора увесељавао извиђаче. Причао је да је пре рата свирао гитару и певао на Радио-Београду. Често је говорио да има жељу да набави гитару, додајући да би у борби, „рађе, ипак, заробио гитару него Дражу Михаиловића“.

После изведене акције на Пожегу, уместо да наставим извиђачку делатност, пошао сам са Цахидом да пронађемо гитару. Лутајући улицама Пожеге наишли смо на једну кафаницу. Колико се сећам, била је у сутерену или ниском приземљу. На наше велико изненађење била је отворена и празна. Пића је било доста. Претпоставили смо да је њен власник одступио са четницима. На зиду, поред шанка, висила је гитара. Заборавили смо на рат и тешкоће. Уз чашицу ужичке шљивовице Цахид је запевао неку староградску песму. У једном моменту појавио се неки дечак. Узбуђен рекао нам је да су Немци у граду. У први мах нисмо му поверовали. Наставили смо да певамо. Дечко је, зачуђен, пришао и поновио: „јесу маме ми“. Изашли смо напоље. Наших нигде. Немци су на моторима крстарили улицама Пожеге. Повукли смо се унутра. Брзо сам одлучио да се повлачимо у правцу села Горобиља, кроз баштице, преко Моравице. Држао сам се оне војничке изреке: „Два војника представљају групу, а три одељење“. Цахид је са пушком у руци и гитаром испод пазуха пошао кроз баштице и убрзо нестао. Ја сам пошао десно у правцу моста на реци Моравици. Имали смо срећу. Бринуо сам да Немци нису заузели мост на Моравици. Опрезно сам му се примицао. На моје велико изненађење, крај моста се налазио курирски коњ кога смо звали „Шарац“, јер био је шарен. Поред њега се налазила и писаћа машина. Допузио сам до коња. Машину нисам могао да понесем. Узјахао сам коња и у галопу прешао преко моста. Немци су ме приметили и отворили ватру. Срећом, нису погодили ни мене ни коња.

Са коњем сам, на падинама села Горобиља, наишао на команданта бригаде Чеду Друловића. Нисам унапред размишљао како ћу објаснити како сам с коњем стигао из Пожеге. Рекох да сам заостао иза јединице, приметио да је курир оставио коња, па сам се вратио и повео га.

Командант ме је упозорио да сам могао погинути, не само од Немаца него и од наших. Упитао ме је где је моја јединица. Рекао сам ту, одмах лево од нас. Први пут слагао сам команданта бригаде.

Крећући до јединице срео сам Цахида, мокрог до голе коже, са сачуваном гитаром испод пазуха. Бежећи кроз шљивик из Пожеге, Цахид је ниже од моста прегазео Моравицу.

Светозар Драшковић

Велибор Љујић, комесар 37. дивизије на отварању спомен собе 4. бригаде у јединици која гаји њене борбене традиције

ТРИДЕСЕТ СЕДМА ДИВИЗИЈА

*Тридесет седма дивизија
Санцаку је најмилија
нема боја да се бије
ђе не дођу Санџаклије.
Велика се борба води
да се Санџак ослободи
Пријеполје — Прибој паде,
а шта чекаш Вишеграде,
или чекаш да се бориш,
ил' у ватри да изгориш.*

Пјесма је поникла спонтано код бораца. Пјевала се током 1944. год. и 1945. год.

Записао сам је по сјећању.

М. Вујичић

Анегдоше 3. башалона

Највише анегдота у 3-ем батаљону било је о Јокану Смолочићу, интенданту. Било је и других шала на рачун бораца и старешина, али о њему су у батаљону кружиле песме, њему се највише певало. Својом појавом и ставом терао нас је да му певамо и да се на његов рачун смејемо. Чак је неке шале, на свој рачун и сам, измишљао. Ево неколико таквих:

ЈОКАН СМОЛО — СЕЛО ГОЛО

„Ој Јокане интенданте, твоја војска гине за те". Он би одговарао: „Јест, јест, гине за ме ако нема за шта друго да се заклони". Или „О Јокане, мрка брка —• подај војсци нека крка", затим „Куд пролази Јокан Смолоч — ту остаје село голо".

СЕНО УМЕСТО СИРА

Позвао Јокан одборника и наредио да дотера за батаљон хлеб и сир. Одборник одговара да толико не може дотерати, село је сиромашно, сваког дана даје храну за партизане, а четници су га опљачкали, па Италијани и Немци и ко све није узимао. Јокан се наљутио. Било му је хладно и поче викати на одборника: „Знам ја тебе, ти си четнички елеменат, дотјерај ми хљеб и сир или ћу те стријељати". Одборник се уплашио. Није добро разумео ријеч „сир" и сутрадан је са хлебом дотерао сено. Када смо то добили шали није било краја.

„ДВА МУЧЕНИКА"

Позвао ме је Владо Лечић, командант батаљона. Наредио је: „Курир, узми „шишу" (чутурицу), пођи у ону кућу и донеси мало 'мученице' (ракије), требаће нам за испирање рана".

Схватио сам да се у том крају тако зове ракија. Питам домаћина куће: „Имаш ли мученице?" Домаћин разумео да га питам за мученике: „Имам друже и то два; жену су ми мучили четници јуче, а мене прекјуче, да нијесам побјегао убили би ме".

„НЕ ПОЗНАЈЕМ ТЕ ДРУЖЕ КОМЕСАРЕ"

Држао Страјо Живковић, комесар прве чете, четну конференцију. Неки борци су изнели да кувар Павле када дели храну прво погледа у борца, па му сипа јело. Да у томе не би било неке неправилности комесар је закључио: да су кувару у чети сви људи исти, да кувар не сме никога да познаје и мора свакоме једнако сипати јело.

По завршетку састанка дели Павле ручак. На крају прилази комесар са својом порцијом. Принео порцију казану и чека да му кувар сипа јело. Кувар ћути. „Павле, успи ми јело". „Не познајем те друже комесаре!" „А успи ми бар за командира у ову другу порцију". „Бога ми не познајем ни њега".

ИНВАЛИДИМА СА ГОРАЖДА

Драга браћо и дружино моја
сећате ли се за Горажде боја
кад је борба на Горажде била
тада мене бомба погодила,
поломи ми десну руку и нејака леђа
па ме танка кошуљица вређа.
Кад дођосмо бункеру код Дрине
ранише ме из гевер машине.
Јој, другови, ране су ми тешке
ја не могу с вама ићи пешке,
донесоше болничка носила
однеси ме где болница има.
Болница је усред Пљевља града
где се лечи друга Тита гарда
кад дођемо болници на врата
сретоше ме трију девојака
једна мије, друга причешћује,
а трећа ми ране подвезује
подвезаше моју грдну рану
унеше ме у болничку салу
покрише ме чаршавом до главе
да ми мајка не познаде ране.
Пролазише дани, а и дуге ноћи,
дугачки минути и дугачки сати,
у посету стигоше ми и отац и мати;
отац плаче, а мајка ми кука
драги сине а где ти је рука.
Остала је мајко тамо поред Дрине
где се борбе воде, где се мајко гине,
там осташе и другови моји
код њих мајко моја рука стоји.
Жали мајко ти моју дружину
што почива у гробну тишину
мојој руци више нема лека
остаће са њима док је света и века.

Видосав Јовановић

1. чета, 5. батаљон,
4. бригада, 37. ди-
визија.

Ој четници, ој изроди
зар се тако борба води
ој четници, ој гадови
сам су наши сви градови
и богатство тетке ваше
сад у руке паде наше.

Нема више мармеладе
да четници мажу браде,
нема браде, нема брка,
нема више да се крка.

Ој четници црне мачке
нема више туђе пљачке.
Ој четници црни врани
црни су вам дошли дани.

Црни су вам дошли дани,
одоше вам Талијани,
одоше вам Талијани
завладаше партизани.

М. Вујичић

ИЗДАЈНИК БУРИШИЋ

Буришићу црно псето
ујаде ти дошло љето,
ујаде ти дошла зима
што побјеже преко Лима.

Буришићу црно звјере
гито не чека пролетере.

Гледао сам с брда кључа
ђе војвода с кучком руча,
па је гриска и ујада
локати јој с миром не да.

Ђуришић је био један од нај-
већих четничких злочинаца у се-
верној Црној Гори и Санџаку. Он
је оформио злогласни четнички за-
твор у Колашину и тамо поубијао
на стотине најбољих синова и кће-
ри из Црне Горе и Санџака.

По стиховима би се рекло да је
песма настала у петој непријатељ-
ској офанзиви, када је Павле Ђу-
ришић на челу својих четника бе-
жао испред партизана главом без
обзира.

М. В.

ИЗДАЈНИК ЛАШИЋ

Ој Лашићу, ој мајоре,
издајниче Црне Горе
За конзерву и за проју
ти издаде браћу своју

за конзерву талијанску
проли крвцу партизанску.

Издајнике је народ жигосао на
разне начине, па и кроз песме. Из-
дајници су се везали за окупатора,
то им народ није могао опростити.
„Под чије си дош'о крило, издајни-
це, срам те било".

Милош Вујичић